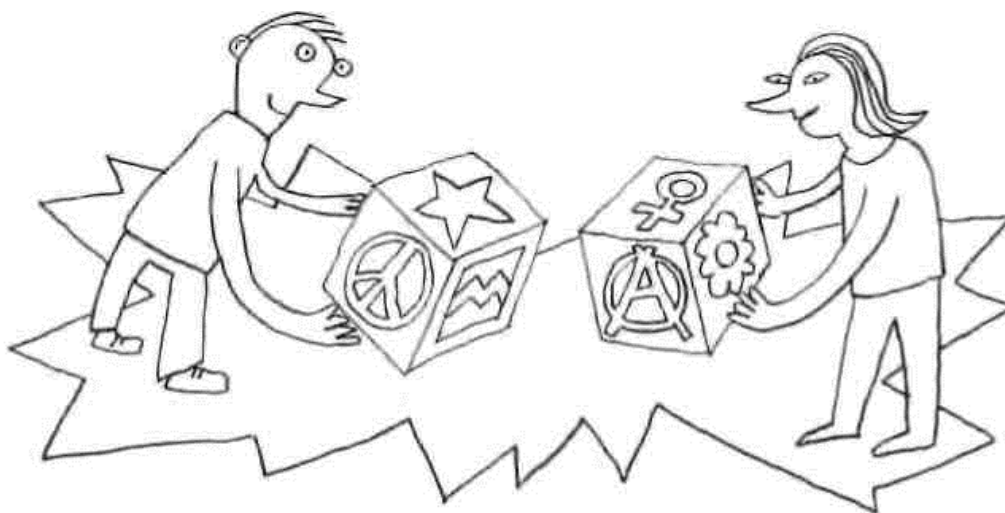

Шесто поглавље – Разумевање политичке филозофије

Увод

Слика приказује дечака и девојчицу који су окренути једно према другом. Показују једно другом коцку са симболима који представљају политичке филозофије. Важно је да се једно другом осмехују, јер се симболи разликују и наговештавају расправу и несугласице. Изузетно је корисно истражити значење тих симбола колико год је то могуће. Дечак показује симбол „забранимо нуклеарно оружје“, којим признаје пацифизам. Петокрака звезда може представљати социјалистички начин размишљања, али исто тако и холистичко виђење човечанства у космосу. „Цик-цак“ линије могу представљати воду, као симбол за заштиту животне средине, али значење тих линија такође може бити и потпуно другачије. Девојчица приказује А-симбол за анархизам. Симбол женског пола може представљати феминистичко гледиште. Цвет може представљати симбол за заштиту животне средине, или мир, али девојчица је можда дала и неко друго значење том симболу. Млади људи користе људска права - слободу мишљења, слободу изражавања и једнакости. Не постоји власт која ће одредити ко је у праву а ко не.

Слика садржи у себи интересантну и зачуђујуће сложену поруку. Ми комбинујемо симболе и концепте у политичкој филозофији како бисмо изразили своје идеје и ставове, али они могу бити амбивалентни и заваривајући. Зато морамо другима објаснити своје изборе и морамо пажљиво слушати једни друге. Постоји пуно ствари око којих се можемо слагати или не слагати. Шест симбола је довољно да нам да идеју о отвореном, плуралистичком друштву. Требало би да поштујемо једни друге; само тако можемо учествовати у расправи која никоме не шкоди и од које сви имају користи.

Образовање за демократско грађанство и образовање за људска права (ЕДЦ/ХРЕ) има у себи две димензије. Прва је повезана са *садржајем*. Разумевање политичке филозофије је важно у ЕДЦ/ХРЕ јер нам пружа смернице и осећај за вредности када процењујемо нешто и одлучујемо да делујемо. Такође, боље разумемо једни друге.

Друга димензија ЕДЦ/ХРЕ се односи на *културу* цивилизоване расправе – способност да расправљамо са осмехом на лицу, ако је могуће. Таква култура расправљања треба да се учи у школама, путем искуства и размишљања о тој теми. Поучавање може да почне у врло раној доби и пуно тога зависи од примера које показују наставници и директори. Наставник образовања за демократско грађанство и образовања за људска права требало би да води рачуна

да избегне две замке. Једна је политичка коректност. Није задатак наставника да ученике поучава једној политичкој доктрини коју он лично преферира, нити би она/он требало да присиљава ученике да прихвате његова/њена лична становишта. Друга замка је тихо занемаривање, што је суптилни облик угњетавања. Ученици би требало да науче да једни друге пажљиво слушају и пружају повратне информације. Наставник би требало да подстиче ученике да објашњавају своје ставове како би их други боље разумели, али они не би смели да осећају притисак да правдају своје ставове.

Ове вежбе се могу прилагодити различитим узрасним групама и могу се користити од основног до вишег средњег нивоа.

Вежба 6.1. – Да сам ја мађионичар

Васпитно-образовни циљеви часа Ученици се охрабрују да стварају смислене и маштовите визије. Особа која нема визије о бољој будућности ограничава себе на прихватање ситуације такве каква јесте.

Наставна средства Раније припремљене почетне речи исказа на табли или флипчарт табли (евентуално умножено у форми радног листа).

Поступак

1. Ученици имају задатак да замисле себе у улози мађионичара. (За млађу децу је изузетно важно стимулисати их на сликовит и пријемчив начин.)
2. Они читају:
"Да сам ја велики мађионичар, уредио бих свет тако да мушкарци, жене и деца никад више не доживе оно што се догађало за време рата, и да се деси следеће... "
Сваки ученик завршава следеће реченице:
 - Одлучио бих да...
 - Забранио бих да...
 - Побринуо бих се да ...
 - Окончао бих...
 - Наставио бих са ...
 - Заборавио бих ...Реализација вежбе у виду радног листа омогућава одложено попуњавање, нпр. домаћи задатак.
3. Ученици се састају и један по један читају своје одговоре и о њима дискутују. Предлаже се да се столице распореде у круг.
4. Резиме: Има ли ствари које је навео баш велики број ученика? Шта бисмо могли учинити да нека од жељених "чуда" или визија постану стварност?
Евалуација: ученици разговарају о томе које су то жеље и потребе открили једни код других.

Варијанте (за старије ученике)

"Да сам ја архитекта , ја бих..." : Ученици замишљају како би њихова школа или град у којем живе могли или требало да изгледају.

"Да сам ја демократски изабран политичар (или: председник државе, министар правосуђа, итд.), ја бих..."

Вежба 6.2. – Ставови о моћи⁵

Васпитно-образовни циљеви часа	Ученици умеју да праве разлику између концепата моћи и њихових импликација за демократију и људска права. Ученици развијају вештину активног слушања (поучавање <i>кроз</i> људска права).
Наставна средства	Комплет радних листова за ученике: „Ставови о моћи и власти“.

Поступак

1. Ученици формирају парове. Проучавају изјаве и одлучују са којим изјавама се слажу. Обележавају их са "+" (евентуално рангирају: +++ / ++ / +). Исто чине са изјавама које одбацују, користећи знак "-".
2. Записују разлоге (кључне речи) зашто прихватају или одбацују одређену изјаву.
3. Парови излажу своја размишљања пред одељењем. (У бројчано великим одељењима, ово ради половина одељења.)
4. Ученици разговарају о погледима на свет, филозофијама или политичким идеологијама које изражавају поједини искази. То је изводљиво код старијих ученика, на изразито апстрактном и захтевном нивоу. Почев од средине виших разреда основне школе, наставник може пружити шансу деци да се ближе упознају са одабраним идеологијама и може им о њима дати ближе информације.

Додатна активност

Суочавање са различитим исказима може подстаћи дискусију о вредносним системима и етичким оријентацијама које су од значаја за нас саме (тј. за сваког појединца). Ученици повезују исказе из радног листа са позицијама и програмима одређених политичких партија у сопственој земљи.

Материјали

(видети следећу страницу)

⁵ Цитирано према: Claude Paris, *Ethique et Politique*, Editions C.G., Quebec, 1985.

Радни лист за ученике

Изјаве о моћи и власти

1. У једној влади, улога вође је од врховне важности и незаменљива.
2. Моћ отуђује људе и мора се уклонити како би се свакој особи допустило да оствари свој пун потенцијал.
3. Нација има само једног опасног непријатеља: своју власт.
4. Политичку моћ требало би да имају људи које је народ изабрао.
5. Политичке странке су штетне за моћ државе зато што деле народ и узрокују непотребна сукобљавања.
6. Држава није прост збир особа: то је стварност која је виша и битнија од збира индивидуа.
7. Све врсте моћи имају тенденцију да постану тоталитарне.
8. Држава се не завршава сама собом, већ је средство неопходно за реализацију човекових тежњи.
9. Држава је огромно гробље на којем сви изрази индивидуалног живота умиру.
10. Штрајкови су претња власти и зато их треба забранити.
11. Појединци постоје само за државу, а ван ње су нико и ништа.
12. Млади људи би требало да учествују у доношењу одлука које се њих тичу.
13. Тек када држава престане да постоји, моћи ћемо да говоримо о слободи.
14. Наставник би требало да узима у обзир легитимне захтеве својих ученика.
15. Људска бића имају природну тенденцију да чине добро; зато би увек требало да имамо поверења у њих.
16. Учествовање свих особа у власти би требало да буде основни принцип организације свих људских заједница.
17. Политичке странке омогућавају да жеље грађана утичу на одлуке које власт доноси.
18. Када би људи били препуштени сами себи, без икакве контроле, они би се међусобно поубијали.
19. Политичка моћ не би требало да буде препуштена милости и немилости јавног мњења.
20. Људска бића имају права која власт мора да поштује и пропагира.

Вежба 6.3. – Основни концепти политичке мисли

Васпитно-образовни циљеви часа	Ученици развијају критичку свест о вредносним представама које (често неизречене) стоје иза аргументација и дебата. Неке од тих вредности су компатибилне са људским правима, друге им противрече.
Наставна средства	Листа предлога или слогана (видети доле дате материјале). Алтернативно, или додатно, могу се користити предизборни плакати, видео клипови, или исечци из изјава односно говора из политичког живота.

Поступак

- Ученици формирају парове или групе од по четворо. Сви имају копије радног листа "Предлози и слогани".
- Унутар група, дискутују о томе какве последице носе собом одређени искази. Ту може помоћи и разговор на нивоу одељења, као и неколико модел-питања, нпр.:
 - За које друштвене групе овај предлог може имати последице?
 - Које би то врсте последица биле?
 - Промислите сами о могућем коментару на неке од наведених исказа. (Ово може бити реализовано тако да се свака група усредсреди на 1-2 предлога и касније изнесе коментар пред одељењем.)
- Одељенска дискусија: Закључак, евентуално суд о исказима и њиховим имплицативним вредностима, у светлу људских права (ту се може дати и један кратак преглед људских права, преузет са интернета или из *Приручника III* ове едиције.)

Додатна активност

- Ученици разговарају о последицама предлога тако што их повезују са питањима која су тема расправа или сукоба у њиховој земљи.
- Уколико су већ упознати са основним концептима политичке мисли (највиши разреди основне школе, средња школа), ученици би могли повезати предлоге са различитим школама мишљења и политичким идеологијама. Можда им се допадне више од једног правца размишљања.

Материјали

Листа предлога и слогана

- Држава не би требало да се меша у вођење економије. Њена моћ би требало да се ограничи на спровођење закона.
- Свакоме би требало обезбедити бесплатну здравствену заштиту.
- Сва предузећа би требало национализовати.
- Председник државе би требало да има сву моћ и власт.
- Држава, послодавци и синдикати треба да се састају како би одредили стопу раста плата.
- Држава сама по себи представља проблем.
- Бела цивилизација је супериорна цивилизација.
- Требало би спречити да слаби ученици успоравају или ометају напредак других ученика.
- Нико нема права да наређује другима.
- Друштво би требало да се организује тако да владајући поредак поштује природну хијерархију ствари.